

До

Председателя на научното жури,
съгласно Заповед № 390 от
02.04.2019 г. на Ректора на
Варненския свободен университет
„Черноризец Храбър“ за защитата
на дисертационния труд на проф.
д-р Георги Петков Близнашки от
Юридическия факултет на
Варненския свободен университет
„Черноризец Храбър“ за
придобиване на научната степен
„доктор на науките“

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р Мария Гавраилова Славова от Юридически факултет на
Софийския университет „Св. Климент Охридски“**

относно: дисертационния труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“, в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.6. „Право“, в научната специалност „конституционно право“, с автор проф. д-р Георги Петков Близнашки, на тема „Общо учение за конституцията“

Уважаеми господин председател,

Със Заповед № 390 от 02.04.2019 г. на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ (ВСУ), изменена със Заповед № 513 от 17.04.2019 г., съм определена за член на научното жури за провеждане на процедурата за защита на дисертационния труд на тема „Общо учение за конституцията“ за придобиване на научната степен ‘доктор на науките’ на ВСУ, в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.6. „Право“, научната специалност „Конституционно право, с автор проф. д-р Георги Петков Близнашки от

докторантската програма по Конституционно право на Юридическия факултет (ЮФ) на ВСУ и на първото заседание на научното жури съм определена за рецензент. Представям рецензията си на основание на чл. 13, ал. 2 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 41, ал. 1 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България, приет с ПМС № 202 от 10.09.2010 г. (ППЗРАСРБ) и в съответствие с Приложение № 1 от Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките” и за заемане на академични длъжности на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“.

1. Предмет на рецензиране

В съответствие с правилата на процедурата за придобиване на научната степен „доктор на науките” проф. Г. Близнашки е представил комплект материали на хартиен и на електронен носител в съответствие със законовите и подзаконови изисквания, който съдържа:

- молба до Ректора на ВСУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- копие от диплома за образователната и научна степен „доктор”;
- дисертационен труд „Общо учение за конституцията“ ;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените текстове и документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на ЮФ на ВСУ;
- други материали, които удостоверяват интереси към научната област като: общ списък на публикациите и дисертационните трудове на проф. д-р Г. Близнашки и

- декларация за оригиналност на дисертационния труд.

2. Биографични данни

Георги Близнашки е завършил Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където започва и професионалната му кариера на учен и преподавател по конституционно право през 1983 г. От 2004 г. е доцент по конституционно право, а от 2009 г. е професор, като преподава Конституционно право на Република България, Увод в конституционното учение, Сравнително конституционно право, Парламентарно право и Политическа система на ЕС, ръководи и особено успешния кръжок по Конституционно право.

Георги Близнашки е професор на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, преподава и в Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград. Преподавал е Конституционно право на Република България, Европейско конституционно право, Общинско право и Нормотворчество в Новия български университет и е бил гост-професор в Casa College, Nikosia, Cyprus. Специализациите му във Великобритания, Русия и САЩ обогатяват професионалните му опити и се отразяват в поредицата анализи на световните конституции и развитието на конституционноправната теория у нас.

Своят професионален опит като юрист Георги Близнашки претворява в забележителната си политическа кариера на депутат, наблюдател и член на Европейския парламент, и министър–председател. Специално внимание заслужава работата му като водещ експерт на Националната кръгла маса и на Конституционната комисия на Великото народно събрание, което маркира целия му по-нататъшен път на политик и конституционалист.

3. Актуалност на темата на дисертацията и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на дисертационния труд, представен за защита, е безспорна, а изследването на общото учение за конституцията отразява обществената необходимост от научен анализ на конституционната материя и

препоръки за усъвършестване на теорията и практиката на конституционното право. Актуалността се обуславя от устойчивата тенденция в действащото българско право към изменения и допълнения на основния закон и неизменното обяснение на трусовете в политическия живот на страната с твърденията за несъвършенства на действащата Конституция на страната, както и призивите за свикване на Велико народно събрание и приемането на нова конституция. Да търси решение на частни, повседневни въпроси с изменение на основния закон може да осени единствено съзнанието на политик, но решаването на общите проблеми на обществото е безспорна предпоставка за намиране на решение и на частните проблеми и на преосмисляне на кризата на конституцията.

Изследването на конституционната материя в нейната цялост, тълкуването на принципите на основния закон, на неговото предназначение, като отражение на най-добрите образци на съвременния конституционализъм, на принципите на правото на Европейския съюз и на практиката на международните юрисдикции, превръща „Общото учение за конституцията” в задължителен текст за действащите юристи от всички правни специалности и всички проявления на правната професия. Наред с това, реформата в законодателството и формите на управление, като и на обективните предпоставки в глобалния свят, налагат преодмисляне на философията на правото както в общотеоретичен, така и в отрасловоправен аспект. Новите ценности в управлението на обществените отношения се предпоставят от новите обекти на правна регламентация, сред които интеграционните процеси, икономическия глобализъм, електронното правителство, електронното местно самоуправление и електронното правораздаване, макар и с нееднозначна роля и с дискуссионен характер, обуславят необходимостта от научната дискусия за мястото им в съвременната правна система. Единствено на тази основа следва да се разглеждат и заключенията на автора на относно конституционния патриотизъм и конституционната идентичност. Така актуалността на

изследваните в дисертацията въпроси повишава отговорността на автора за достигнатите изводи в научно изследване и проектира техния живот в бъдещото развитие не само на правната наука, но и на политическото бъдеще на страната.

4. Познаване на проблема

Авторът познава отлично състоянието на предмета на правна регламентация, познава из основи литературата по конституционно право у нас, в европейските държави и в държавите с роля в утвърждаването на световния парламентаризъм. Изследването свидетелства за познаване на правните актове на Европейския съюз (ЕС) и международните договори и споразумения от областта, както и за способността на автора критично да анализира и обобщава доктриналните и нормативни постановки. Теоретичните познания на автора са се проявили при анализа на административната и съдебната практика по въпроса и в тази именно симбиоза са кристализирали научните му изводи.

Свидетелство за отличното познаване на материята, на която е посветил професионалния си път проф. Близнашки, са и монографиите „Петко Каравелов и демокрацията в България” от 2011 г., „Еволюция на конституционализма” от 2017 г., „Учредителната власт на народа” от 2017 г., „Конституцията: същност, функции и върховенство” от 2018 г, както и студиите „Испанската конституция от 1978 г., „Френската конституция от 4 октомври 1958 г., Италианската конституция от 1947 г., Американската конституция от 1787 г., „Ценности, принципи и институции на Конституцията на Република България от 12 юли 1991 г”., „Митът за Magna Carta Libertatum – Вст. студия към Винсът, Н. Магна Харта, С. 2015, „Императивите на демокрацията”, - Встъпителна студия към Стайнов, П., Компетентност и народовластие, С., 2015 и „Предизвикателствата на „постдемокрацията” – Встъпителна студия към Крауч, К., Постдемокрация, С. 2012. Особен принос на дисертанта е изготвения от него през 2015 г. учебник по Парламентарно право, С., 2015, УИ „Св. Кл. Охридски“, 408 с., УИ „Св. Кл.

Охридски“, който отговаря на потребностите на образованието по право в цялата страна и отразява развитието на университетския курс в Европейския съюз и по света.

5. Методика на изследването

Избраните от автора методи на изследване са традиционни и следват най-добрата научна традиция в методологията на изследване на конституционното право и законодателния процес, като наред с това отразяват и модерните тенденции на глобалното развитие на правната наука в информационното общество. Прилага се основно системният подход, който се предпоставя от целта на представянето на общото учение за конституцията. Историкоправният и сравнителноправният подход на изследване в достатъчна степен позволяват постигането на поставените цели и реализацията на задачите на дисертационния труд. Наред с традиционните методи се налага и обективният подход към изследваната материя, което свидетелства за висока политическа култура и научна смелост за оценка на предмета на изследване.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за защита дисертационен труд „Общо учение за конституцията“ е в обем от 1106 страници и е организиран във въведение, три раздела с четиринадесет глави, заключение и литература.

Първият раздел, от глава първа до глава четвърта, се занимава с еволюцията на конституционализма като продукт на модерната цивилизация, възприеман от автора като юридически начин на мислене за политиката. Приносен характер има системно и чисто поднесеното определение за конституционализма като културен феномен, като идеология за ограничаване на публичната власт в интерес на частната сфера на индивида.

Вторият раздел, от глава пета до глава осма, се занимава с учението за учредителната власт, което през секуларизацията и рационализацията на публичната власт извежда правото на народа на самоопределение, намерило върховно проявление в първата писана конституция на Европа. От абат Сийез до Карл Шмид изследването на учението за учредителната власт убедително води до възприемането на държавата като политическо единство и представя автора си като радетел на високото правосъзнание на образования юрист, а защо не и гражданин.

Третият раздел, от глава девета до глава четиринадесета, е посветен на същността на конституцията, представена в трите основни концепции, като обществен договор, като юридически израз на фактическото съотношение на силите в обществото и като основополагащо политическо решение. Идеята за общото благо, като структурообразуващ фактор на съвременното разбиране за основния закон, е представена по съвременен начин и с оглед на съвременните изисквания на обществения живот. Функциите на конституцията и класификацията на видовете конституции в материален и формален смисъл подготвят тезата на автора за „надзаконоността на конституцията” и за приносното му разбиране за конституционната идентичност, по смисъла на чл. 158 от действащата Конституция на Република България и за конституционния патриотизъм.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд почива върху правно и житейски последователни схеми на изследване, на достоверност на материала и вярност на научните изводи, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Научните приноси основават върху детайлен авторски анализ на учението за конституцията, на доктрината, законодателството, правните актове на ЕС, международните договори с участието на Република България и приложимата съдебна практика, както и върху личните и оригинални

възгледи на дисертанта. Могат да бъдат изтъкнати следните по-конкретни научни и практически приноси в изследването:

- извеждането на три фази на еволюцията на конституционализма;
- извеждането на понятие за модерния конституционализъм, като възпремане на конституционната демокрация на основата на ценности, цели, правила и процедури;
- извеждането на две основни фази на модерния конституционализъм - либералния и демократичния конституционализъм;
- цялостно изследване на учредителната власт;
- изясняване на природата на властта за ревизия;
- нов поглед върху същността на конституцията;
- обособяване на система на функциите на съвременната конституция и нейното видоизменяне при различните фази на модерния конституционализъм;
- разглеждането на политическото върховенство на конституцията като предпоставка за юридическо върховенство – от *lex fundamentalis* към *lex superior*;
- мотивиране на българската перспектива на конституционна идентичност и конституционен патриотизъм.

Приносите на изследването водят до структуриране и обогатяване на съществуващите знания по конституционно право и имат не само теоретично, но и научно-приложно значение за изграждане на правилно възприемане на съвременния конституционализъм и неговите перспективи в България.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Дисертантът е приложил като основен дисертационен труд монографията „Общо учение за конституцията”, освен това още четири

монографии, дванадесет студии и един учебник, свързани с темата на дисертационния труд. Тези публикации пълноценно отразяват резултатите от изследването и перспективите на развитие на материята, предмет на дисертационния труд. Същевременно библиографията на дисертационния труд съдържа общо 893 заглавия, от които 306 на кирилица, 587 на латиница. Направени множество бележки под линия, като по този начин количественият и качественият критерий за дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките” са удовлетворени.

9. Лично участие на автора

Дисертационният труд „Общо учение за конституцията” и достигнатите научни изводи и препоръки за усъвършенстване на законодателството и правната теория носят почерка и спецификата на научното мислене на автора и са оригинален продукт и заслуга на дисертанта – проф. д-р Георги Близнашки.

10. Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд, в обем от 36 страници, отразява изискванията за обем, структура и съдържание на представянето на дисертационния труд и обслужва правилно протичане на процедурата.

11. Критични забележки и препоръки

Изследването носи пристрастията на учения и неизбежно отразява тежненята на философията на автора, но научният труд не е съдебно решение и не би следвало да се преценява по обективност и безпристрастност. „Тежестта” на общото учение може да се окаже непосилна за определени читатели, но неизменната му „елитарност” не е недостатък, а по скоро защита срещу неспособните да възприемат истинската конституционна теория. Би могло да се разсъждава върху издаването на адаптирано за граждани учение

за конституцията, което да повиши правната култура на неизкушения от правото читател, но и да усъвършенства неговото правосъзнание.

Авторът би могъл да обмисли възможността за второ издание на монографията, което да отразява новостите в правната теория, съдебната практиката и законодателството поради голямата динамика в развитието на дигиталното общество и да се произнесе върху възможността за създаването на глобална дигитална конституция.

12. Лични впечатления

Личните ми впечатления от проф. д-р Георги Близнашки се основават на повече от тридесет години колегиално сътрудничество в няколко висши училища у нас и участие в поредица от научни проекти и научни форуми. С дългогодишната си научна и преподавателска дейност проф. Близнашки безспорно се откроява като водещ специалист в областта на конституционно то право у нас. Той е познат в научните среди в Европа и САЩ и особено ценен като лектор и консултант в страните от Европейския съюз.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Предложенията на дисертанта несъмнено ще подпомогнат усъвършенстването на конституционното законодателство, философията на правото и развитието на съдебната практика в тази област. Същевременно неговите становища ще допринесат за по-нататъшното развитие на научната дискусия по въпроса за бъдещето на българската държава и световната правна среда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд „Общо учение за конституцията“ съдържа значими научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и вътрешните актове на ВСУ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват и на специфичните изисквания на ВСУ, приети във връзка с ППЗРАСРБ. Дисертационният труд показва, че дисертантът - проф. д-р Георги Близнашки - притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност „Конституционно право“, като демонстрира способност за провеждане на изследвания с получаване на оригинални и значими научни приноси.

С оглед на изложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, съпътстващи трудове, автореферат, постигнати резултати и приноси и предлагам на Научното жури, сформирано със Заповед № 390 от 02.04.2019 г. на Ректора на ВСУ, на основание чл. 13, ал. 3 от ЗРАСРБ, чл. 42, ал. 2 от ППЗРАСРБ и чл. 48, ал. 2 от ПРАСПУ, да присъди научната степен „доктор на науките“ на проф. д-р Георги Петков Близнашки по област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.6. „Право“, научната специалност „Конституционно право“.

София, 22.04.2019 г.

Рецензент:

(Проф. д-р Мария Славова)